

ВІДГУК

кандидата мистецтвознавства, старшого викладача
кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

ТИЛИКА ІГОРА ВОЛОДИМИРОВИЧА

та

Народного артиста України, доцента, Заслуженого діяча мистецтв
України, художнього керівника та головного диригента
Муніципального камерного хору «Київ»

ГОБДИЧА МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧА

на творчий мистецький проект та його наукове обґрунтування
творчого аспіранта

Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського

ЛИСЕНКА ВЛАДИСЛАВА ВІТАЛІЙОВИЧА

на тему

«ЛІТУРГІЯ СВЯТОГО ІОАННА ЗОЛОТОУСТОГО C-DUR

АРТЕМІЯ ВЕДЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ ВЕДЕЛЕЗНАВСТВА:

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ,

СТИЛЬОВИЙ ТА ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТИ»

поданий до захисту на здобуття

освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025

«музичне мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проекту та обґрунтованість його положень. Сучасні тенденції розвитку українського музичного мистецтва характеризуються творчими пошуками молодих талановитих хормейстерів, художня індивідуальність яких прогнозує нові виміри вітчизняного хорового виконавства. Невід'ємною складовою цього процесу постає практична реалізація цікавих мистецьких проектів, спрямованих на відродження видатних шедеврів минулих епох і пов'язаних з ними визначних мистецьких персоналій. До цієї категорії проектів належить і творчий мистецький проект Владислава Лисенка, який присвячено художній інтерпретації літургічної творчості Артемія Веделя (1767 – 1808) – геніального українського композитора, мистецька спадщина якого справила неоціненний вплив не лише на розвиток вітчизняної духовної музики другої половини XVIII століття, а й на творчість композиторів наступних епох. Окреслений назвою творчого проекту евристично-когнітивний ракурс характеризує потребу висвітлення і популяризації ще недостатньо відомих

граней творчого феномену А. Веделя, характеризуючи *актуальність* даного напрямку досліджень.

Виходячи із запропонованого до розгляду тексту, наукове обґрунтування мистецького проекту В. Лисенка присвячено дослідженню особливостей художньої інтерпретації Літургії А. Веделя *C-dur* під кутом зору джерелознавчого, стильового та виконавського аспектів веделезнавчої проблематики. Це визначає мету кваліфікаційної роботи, її структуру, науково-методологічні та джерелознавчі параметри.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі сформульовано мету й завдання, наукову новизну та методологічні параметри дослідження, визначено підходи до вирішення завдань. У висновках узагальнено результати проведеної наукової роботи.

У першому розділі роботи В. Лисенком змістовно проаналізовано історіографію та джерельна базу дослідження, а також окреслено основні риси композиторського стилю Артемія Веделя.

Зокрема у підрозділі 1.1. аспірантом констатовано, що усі наукові напрацювання, здійснені в різний час у сфері веделезнавчої проблематики можна «...умовно розподілити на три основні категорії : *імперсько-русоцентричну*; *європоцентричну* та *україноцентричну*, які характеризують ідеологічну акцентуацію у сприйнятті дослідниками «...мистецької сутності творчого феномену А. Веделя...» та віддзеркалюють процес поступового «...очищення» образу А. Веделя від суб'єктивних аналітичних нашарувань, зумовлених суспільно-політичним контекстом різних історичних епох» (с. 12). Намагаючись, простежити основні віхи цього процесу, В. Лисенко, спираючись на праці дослідників, зокрема Т. Гусарчук, В. Кутасевича, І. Тилика, визначає декілька основних етапів розвитку веделезнавчої історіографії, еволюційний вектор якої, на думку дисертанта, увінчується енциклопедично ґрунтовною монографією «Артем Ведель: Постать митця у контексті епох» найвизначнішої сучасної дослідниці творчого феномена А. Веделя - Т. В. Гусарчук.

Водночас, В. Лисенко слушно відзначає також, що важливим досягненням останніх десятиріч дослідження і популяризації творчості А. Веделя стала низка нотографічних видань, пов'язаних з творчістю митця, зокрема «Анотований показчик творів Артема Веделя» (1997); «Артем Ведель. Божественна Літургія св. Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів»; «Артемій Ведель. Духовні твори» / редактори-упорядники М. М. Гобдич та Т. В. Гусарчук. Київ : Хорова бібліотека камерного хору «Київ», 2007.

У підрозділі 1.2. В. Лисенко окреслює основні стильові риси творчого феномену композитора. Характеризуючи їх, автор зазначає, що у творах А. Веделя «...спостерігаються риси не лише класицизму, а й бароко, а також ознаки нових стильових напрямків – сентименталізму та передромантизму. Це дає підстави дослідникам по-різному розглядати стиль митця. Отже, з одного боку, Артемій Ведель у своїй творчості продовжує традиції барокової доби, а саме спирається на принципи партесної творчості, а з іншого – проявляє себе вже як митець епохи Романтизму, тому що його творчість відзначається психологізованою лірикою, відтворенням внутрішнього світу людини» (С. 26). Такий складний і еkleктичний конгломерат різностильових елементів створює неабиякі труднощі для інтерпретаторів творчості А. Веделя, змушуючи враховувати культурно-історичний контекст застосування митцем певних композиційно-лексичних засобів. Підрозділ 1.3. присвячено з'ясуванню ролі і значення жанру православної Літургії в сакральній творчості Артемія Веделя. Окрім цього значна увага в підрозділі відведена компаративно-стильовому музично-текстологічному аналізу двох відомих на сьогодні літургійних циклів композитора - Літургій *Es-dur* та *C-dur*. Однією з визначальних тез розділу постає констатація суттєвих стильових відмінностей, які простежуються при порівнянні цих творів композитора. Спираючись на дослідження Т. Гусарчук, аспірант констатує, що драматургії обох циклів «...мають принципові розбіжності і те, що в літургії *C-dur* виявлено на рівні загальних образів, у Літургії *Es-dur* максимально конкретизовано і поглиблено. При чому не лише за рахунок застосування ускладнених лексичних прийомів і засобів, але й у площині концептуальної масштабності задуму, його поглибленої психологізації» (с.42).

У другому розділі наукового обґрунтування В. Лисенко аналізує літургію *C-dur* Артемія Веделя під кутом зору художньо-виконавської інтерпретації. Характеризуючи в підрозділі 2.1. творчий процес А. Веделя, як передумову його художньо-образного мислення композитора, В. Лисенко слушно зазначає, що музичні образи виникали в композитора під впливом релігійних настроїв, пов'язаних із переживанням певної текстової інформації, зосередженої в біблійних текстах» (с.46). Це, в свою чергу, «...вказує на необхідність уважного ставлення до komponування текстових фрагментів, яке, на думку, Т. Гусарчук, відображує хід творчої думки композитора, алгоритм його мистецької фантазії». (там само). Аналогічний підхід, на думку аспіранта має застосовуватися і в процесі з'ясування алгоритму застосування митцем певних композиційно-лексичних засобів.

Вказані спостереження аспіранта проектуються на ті практичні виконавські вимоги, які характеризують специфіку художньої інтерпретації

літургійної творчості А. Веделя, і зокрема Літургії А. Веделя *C-dur*. Цей аспект детально розглянуто у заключному підрозділі обґрунтування, в якому міститься детальний музично-текстологічний та виконавсько-інтерпретаційний аналіз окремих розділів Літургії, а саме «Херувимської» (№ 7), «Достойно єсть» (№ 12) та «Отче наш» № (№ 13): (с.62- 66) Цей змістовний аналіз цікавий тим, що він прояснює ті музично-драматургічні закономірності, які дають змогу краще осягнути специфіку виконавської інтерпретації літургійної творчості Артемія Веделя в контексті презентації виконання Літургії *C-dur*.

З огляду на це особливу цінність становить здійснена автором дослідження оригінальна систематизація задач і проблем, які мають бути розв'язані диригентом в процесі практичної виконавсько-інтерпретації літургійних творів А Веделя. Зроблена у вигляді ієрархічно структурованої і розгалуженої системи, ця інтерпретаційна концепція виводить теоретичні закономірності на рівень їх практичного застосування. Це найбільш показово щодо категорій вокально-хорової ансамблевої звучності, специфіки оптимальних акустичних умов, потенційних можливостей віртуальних аудіо-візуальних ефектів та художньо-сценічних інсталяцій.

Рівень виконання мистецької складової творчого проекту. У процесі реалізації мистецького творчого проекту здобувачем була вперше практично реалізована світова прем'єра Літургії А. Веделя *C-dur*, виконання якої було здійснено відповідно до первинного задуму композитора, а саме в контексті реального застосування в православному богослужінні. Не менш важливим позитивним фактором в оцінці науково-практичного значення мистецького проекту та його наукового обґрунтування здобувача постає та обставина, що результати проведеного при написанні наукового обґрунтування проекту можуть бути з успіхом застосовані у площині сучасної музично-педагогічної та виконавської практики. З огляду на це, видається симптоматичним, що аспірант спрямовував вектор власних наукових пошуків у площину поліаспектного аналітичного дискурсу, в контексті якого стає можливим окреслити й обґрунтувати «... *інтерпретаційний алгоритм*, який... прояснює для самого диригента-хормейстера та артистів-виконавців мистецьку сутність духовної стилістики композитора, даючи змогу збагнути засоби музичної виразності, притаманні їй засади сюжетної програмності, а також арсенал композиційних вокально-хорових засобів, екстрапольованих у площину релігійно-мистецького світобачення митця» (С. 4).

Переконливим аргументом щодо правильності обраного аспірантом напрямку аналітичних пошуків, висвітлених в науковому обґрунтуванні є

факт здійсненої автором дослідження – В. Лисенком - блискучої і мистецько бездоганної презентації, (а фактично,- світової прем'єри) Літургії А. Веделя *C-dur*, здійсненої 18.06.23. в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври. Цей факт для української музичної культури є тим більш значимим, що вказане виконання було з часів А. Веделя першим, яке включало увесь повний літургійний цикл, передбачений мистецьким задумом композитора.

Узагальнюючи викладені спостереження щодо змісту і структури наукового обґрунтування, вважаємо за потрібне поставити аспіранту декілька запитань, безпосередньо пов'язаних з проблематикою творчого проекту, а саме:

1. Чим зумовлений Ваш інтерес до літургійної творчості А Веделя?
2. Які, на Вашу думку, вокально-технічні та хорознавчі параметри слід, насамперед, враховувати в процесі концертно-сценічної виконавської інтерпретації літургії А. Веделя *C-dur* ?
3. В чому простежуються основні відмінності між літургіями А. Веделя *Es-dur* та *C-dur* ?

Викладені спостереження дозволяють зробити висновок, що творча й дослідницька складові мистецького проекту виконані на високому фаховому рівні та відповідають вимогам МОН України. Творчий мистецький проект Лисенка Владислава Віталійовича на тему «Літургія святого Іоанна Золотоустого *C-dur* Артемія Веделя у контексті проблем веделезнавства: джерелознавчий, стильовий та виконавський аспекти» може бути рекомендований до захисту на здобуття освітнього ступеня доктора мистецтв зі спеціальності 025 «музичне мистецтво».

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, старший викладач

кафедри музичного мистецтва

Київського національного університету

культури і мистецтв

Рецензент:

Народний артист України, доцент, лауреат Національної премії України

імені Т.Г.Шевченка, художній керівник та головний диригент

Муніципального академічного

камерного хору «Київ»

М. М. Гобдич